

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Визначено сутність, проблеми та потенціал регулювання розвитку підприємств. Показана роль інститутів в системі регулювання вітчизняного сектору економіки України. Обґрунтована необхідність запровадження контрактного підходу з метою забезпечення ефективного та стійкого соціально-економічного розвитку підприємств та місцевих громад. Розроблено та запропоновано принципи стимулюючої ролі контрактного підходу як основа побудови ефективної системи регулювання опортунізму між основними учасниками ринкових відносин.

Ключові слова: регулювання, підприємство, контракт, менеджмент, система, управління.

Abstract

The essence, problems and potential of enterprise development regulation are determined. The role of institutions in the system of regulation of the domestic sector of the Ukrainian economy is shown. The need to introduce a contractual approach to ensure effective and sustainable socio-economic development of enterprises and local communities is justified. The principles of the stimulating role of the contractual approach as a basis for building an effective system of regulating opportunism between the main participants in market relations have been developed and proposed.

Key words: regulation, enterprise, contract, management, system, management.

Слід відзначити, що основною тенденцією на даний час у вітчизняній економіці залишається подальший розвиток ринкової економіки. Проте і досі надзвичайно важливим завданням є забезпечення ефективного використання обмежених ресурсів за умови збалансованого економічного розвитку підприємств. Такі пріоритети потребують постановки нових задач, концепцій і використання нових методів регулювання [1].

Проблемами регулювання як одного з важливих інструментів забезпечення ефективного управління займалися такі зарубіжні науковці, як О. Вільямсон, Ж.-Ж. Лафон, П. Мілгром, Дж. Робертс, Дж. Стіглер, Ж. Тіроль, М. Харріс, О. Харт та ін. Саме даними авторами обґрунтовано фундаментальні принципи регулювання, де зроблено спробу врахувати українські реалії. Однак важливо відзначити, що відомі до останнього часу дослідження щодо пошуків шляхів ефективного регулювання в економіці мають здебільшого фрагментарний характер.

Важливо відзначити, що переважаючим лейтмотивом практично всіх економічних теорій ХХ – ХХІ ст. (кейсіанство, неолібералізм, інституціоналізм) є точка зору про те, що забезпечення успішного соціально-економічного розвитку підприємства можливе лише за умов ефективного державного регулювання. Саме неузгодженість цілей та інтересів між державою та суб'єктами господарської діяльності спонукає науковців до пошуку нових та удосконалення існуючих механізмів (методів) регуляції. Переконані, що за сучасних умов господарювання одним з ключових регуляторів повинні стати інституційні угоди. Переконані, що використання інституційного підходу в економіці може не лише вирішити існуючі протиріччя між агентами ринку та державної владою, але й забезпечити збалансований розвиток вітчизняної економіки. В основі такого переконання використано положення про те, що будь-який механізм регуляції повинен мати формалізацію у вигляді угод, які можуть мати реальний вплив на суть і ефективність регулювання.

Хотілося б відмітити, що розробка та впровадження нових механізмів використання угод як виду регуляції потребує уточнення гносеологічних зв'язків у межах загальної теорії державного регулювання. Важливо відмітити, що у ХХ ст. вчені економісти почали приділяти велику увагу дослідженням, пов'язаним з державним регулюванням економіки, де акценти суспільного інтересу

були зміщені у бік інших, переважно приватних. Як результат, виникали різноманітні теорії приватного інтересу регулювання економіки, зокрема теорія суспільного вибору (або теорія рентоорієнтованої поведінки), економічна теорія регулювання та ін.

Використання інституційного підходу як інструментарію вдосконалення ідеології державного регулювання розглядається як спосіб вирішення складних соціально-економічних задач науки, що, в свою чергу, надасть можливість:

1) забезпечити вчасне та повне надходження податків та зборів до бюджетів усіх рівнів. Таким чином, контрактний підхід повинен бути направлений на виконання одночасно як стимулюючої, так і стримуючої функції для агентів ринку (створення умов протидії корупції та опортуністичній поведінці у будь-яких проявах);

2) протидіяти корупції в органах державної влади. Так, досить часто органи влади можуть не лише сприяти розвитку бізнесу, але й здатні виступати ініціаторами корупційних відносин щодо підприємств;

3) суттєво зменшити (скоротити) рівень розриву між соціально-економічним розвитком окремих адміністративних регіонів. Очевидно, що реляційні угоди є одним з наймобільніших засобів із усього арсеналу інструментів державного регулювання, який здатний максимально забезпечити рівні умови ведення бізнесу та – водночас – умови для прискорення розвитку економічно депресивних регіонів.

В значній мірі погоджуємося з думкою вчених-економістів, які стверджують [2-4], що для стійкого розвитку підприємств механізм державного регулювання повинен базуватися на таких принципах:

1. Принцип раціонального аграрного протекціонізму, суть якого полягає у забезпеченні державою сприятливих умов розвитку усіх сфер економіки.

2. Принцип програмно-цільового регулювання та підтримки, який вимагає розробки концепції стійкого розвитку економіки на основі довгострокових прогнозів.

3. Принцип гарантованої державної підтримки, що передбачає державну підтримку в різних формах (паритет цін, грошові кошти та ін.) на розвиток підприємств.

4. Принцип диференційованого підходу, який передбачає при проведенні регулювання враховувати особливості господарської діяльності (форма власності, конкурентоздатність, рівень розвитку агента ринку та ін.)

5. Принцип мотиваційної направленості, що полягає у формуванні мотиваційних механізмів для залучення капіталу, технологій, інновацій з метою створення ефективних підприємств.

6. Принцип максимальної ефективності використання ресурсів, який передбачає найбільш раціональне використання усіх видів ресурсів саме за рахунок позитивного впливу відповідно орієнтованого регулювання.

Отож, переконані, що традиційні методи регулювання економіки (удосконалення законодавства, дотації, субвенції, кредитування, страхування та ін.), в сучасних умовах господарювання є недостатньо ефективними, оскільки здебільшого вимагають залучення від держави значної кількості фінансових ресурсів в умовах відсутності механізму гарантування ефективної їх реалізації [1]. На відміну від зазначеного, контрактний підхід не несе значних витрат. Саме тому, з метою удосконалення системи державного регулювання доцільно розробити універсальний інституційний підхід, який, на відміну від інших видів регулювання, наділений також такими рисами, як маневреність та здатність враховувати особливості кожного суб'єкта агробізнесу. Саме тому, необхідно терміново розробити систему критеріїв ефективного використання інституційного підходу в економіці, у т. ч. з урахуванням специфіки галузей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Семцов В. М. Институционализация организационно-поведінкових змін у діяльності підприємств аграрної сфери України: концепт неспостережуваних економічних процесів: монографія. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2018. 480 с.

2. Милгром П., Робертс Дж. Экономика, организация и менеджмент. Санкт-Петербург: Экономическая школа, 2001. Т. 1. 468 с.

3. Лаффон Ж. - Ж. Стимулы и политэкономия. Москва: Изд. Дом ГУ ВШЭ, 2008. 311 с.

4. Уильямсон Оливер Итон. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / Уильямсон Оливер Итон. Санкт-Петербург: Лениздат, 1996. – 702 с.

Мороз Олег Васильович – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Семцов Володимир Михайлович – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Демченко Сергій Юрійович – студент групи МР–18бз, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Moroz Oleg V. – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Semtsov Vladimir M. – Doctor of economics, Professor on Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Semtsov_VM@ukr.net

Demchenko Sergey Y. – Faculty of Management and Information Security Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia